

op magische, onnaspeurlijke wijze (evenals in de werkelijkheid!) te voorschijn komen uit de huid; en aan de dooreenstrengeling der haren bij een hoofd als een ragebol, zooals de haren als bij toover wegduiken en weer te voorschijn komen.

Maar de mensch, dien hij schilderde, was niet méér voor hem dan „de gaande en komende man”, „l'homme qui passe”, de mensch, zooals hij zich actief gedraagt in de samenleving, d. w. z. zooals hij reageert (niet, zooals hij is, overgelaten aan zich zelf); zooals hij reageert op zijn medemensch, (niet, zooals hij reageert op het Noo dlot, dat heel wat dieper woelt in den mensch, en heel wat meer omhoog haalt uit zijn binnenste).

Bij Hals is alles aan den mensch: reactie, responsie. En reactie beteekent verdediging, tegenweer. Géén is er, die zich laat gaan: noch geestelijk rustig-open, noch zelfs lichamenlijk nonchalant. Hals geeft den mensch in de momenten, waarin hij een muur optrekt tusschen zich en zijn medemensch. De mensch bij Hals neemt een „houding” aan, (vandaar dat velen den schijn hebben, een tooneelrol te spelen). Zelfs de lach bij hem is een houding, niet minder dan de grijns of de laatdunkende blik. (Uitzondering daarop vormen slechts een paar van de bekende serie kinderportretten, de zgn. rondeltjes, waarop de jongens voor zich uit grinniken, ins Blaue hinein, van pret, die uit eigen binnenste is opgeweld.) *)

Ook de Bohémienne, in het Louvre, lacht niet vrij uit. Zij geeft niet alléén het glundere kijken van een frissche, vleezig-weelderige, jonge buitenmeid. Daar zit tevens in: het verweer van de jonge vrouw, het jonge dier, tegen de verovering door den man.

Bij Steen is steeds een, in gelijkgestemdheid, gezellig samenzijn, waar de mensch ontspant, zich vrij laat gaan, zooals zijn lichaam ontspant in achteloosheid (de achteroverleunende vrouw op het Driekoningensfeest te Kassel!); waar de mensch zonder schroom en terughouding zich vrij, onbekommerd uit; waar de hekken, die het particuliere geestelijk domein van het „ik” afwerend, onbroederlijk, omsluiten, van den dam zijn. Kinderen geeft hij desgelijks, zooals ze onbespied onderling zich gedragen, in hun eigen afzonderlijke wereld; niet, (als bij Hals)

*) Het portret van Hals en zijn Vrouw is sinds kort als zoodanig geschraapt. Zeker ten onrechte. Geen vreemde zou zich tegenover Hals zoo vrij uit en zoo nonchalant hebben „gegeven”. En dit moet door vorige geslachten, die nooit hebben getwijfeld, intuïtief zijn gevoeld. Niet minder bewijst de houding van de vrouw, die haren man verliefd aankijkt, als waren zij alleen op de wereld en was er geen schilder Hals, die haar waarnam. En eindelijk, (en dit alleen is reeds afdoende), waar Hals Rubens imiteerde, is het eenvoudig ondenkbaar, dat hij de imitatie niet volledig zou hebben doorgevoerd; dus niet zich zelf met zijn wederhelft zou hebben gegeven, maar een dergelijke buitengewone, zeldzame voorstelling zou hebben gereserveerd voor een vreemd echtpaar. De imitatie zou haren zin hebben verloren!